

Erkki Koort
Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 29.05.2015 nr 9-1/147-1

Meie 08.06.2015 nr 2.1-3/16534-2

Vastus päringule

Austatud asekanstler

Vastavalt Teie 29.05.2015 saadetud päringule nr 9-1/147-1, edastame info Ameerika Ühendriikide Suursaatkonna Eestis turvalisuse tagamise vastastikuse kokkuleppe memorandumist lähtuvate tegevuste osas.

Taust

29.05.2015 ilmus ajakirjanduse väljaandes Postimees artikkel: „USA saatkond jälgib Tallinnas salaja inimesi“. Tegemist olevat Siseministeeriumi teadmisel ning Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) poolt toetatud tegevusega, mis hõlmavat ka isikuandmete kontrolli politsei infosüsteemidest.

2010. aastal sõlmis PPA Ameerika Ühendriikide Suursaatkonnaga Eestis vastastikuse mõistmise memorandum, mille sisuks oli dokumentaalsel kujul sätestada päringute edastamine USA saatkonna poolt PPA-le tagamaks saatkonna ja selle töötajate turvalisus. Memorandum koostati Diplomaatiliste suhete Viini konventsiooni art 25 tuginedes.

2013. aastal sõlmis Eesti Vabariigi Siseministeerium ja Ameerika Ühendriikide Suursaatkond Eestis saatkonna turvalisuse tagamiseks vastastikuse kokkuleppe memorandum.

Aasta jooksul, ajavahemikul mai 2014 – mai 2015, on kontrollitud 899 isikut, 25 sõiduvahendit, 397 aadressi (objekti) ning käesolevale aastal on teostatud viisakontrolle 3 isiku suhtes.

USA Suursaatkonna partneriks PPA-s andmete vahetamisel on Keskkriminaalpolitsei, kelle poolt edastatud vastused on enamasti seotud olnud saatkonna ja saatkonna töötajate turvalisuse tagamisega: isikute tööle asumisega USA Suursaatkonda või seotud saatkonnas või saatkonnaga seonduvate objektide ja ürituste läbiviimisel. Teave on edastatud üldistatult ja lühivormis ning edastamisel ei ole kasutatud täiendavaid isikuandmeid. Suuremahulisemad päringud on olnud seotud nt USA presidendi Obama visiidiga või FBI sideohvitseri kolimisega teise elukohta. Lähtuvalt koostöö memorandumitest on PPA koostööpartneriks USA saatkond ning kindlaks määratud ametnikud.

Vaatamata asjaolule, et PPA-le ei ole laekunud ühtegi ametlikku teavitust USA Suursaatkonna Eestis juurde moodustatava või moodustatud üksuse SDU (*Surveillance Detection Unit*) osas,

omas PPA teadmist sellesisulise üksuse olemasolust ning tegevustest. Kaudselt on võimalik vastavasisuline teave välja lugeda 2013. aastal allkirjastatud Eesti Vabariigi Siseministeerium ja Ameerika Ühendriikide Suursaatkond Eestis saatkonna turvalisuse tagamiseks vastastikuse kokkuleppe memorandumist. Samas puudus saatkondade turvalisuse tagamise eest vastutaval üksusel, valvebürool (VB) teave memorandumist ja SDU olemasolust. VB on lähtunud USA saatkonna turvalisuse tagamisel PPA poolt koostatud ohuhinnangust ja teinud igakülgse koostööd saatkonna Eesti poolse julgeolekuohvitseri Tauri Pärnaga. Peamiselt on see olnud seotud saatkonna juures toimuvate meelavaldustega, julgeolekuolukorrast tuleneva vajadusega tugevdada saatkonna valvet kindlal ajaperioodil ja saatkonna poolt teavitatud kahtlaste isikute ja sõidukite kontrollimisega VB patrulli poolt.

Tuginedes PPA-le teadaolevale informatsioonile, ei ole tegemist eraviisilise jälitustegevusega vaid vaatlustegevusega, mis on suunatud Kentmanni tänaval asuva USA Suursaatkonna Eestis turvalisuse tagamiseks. Kajastatud tegevuse eesmärgiks ei ole jälitustegevuse läbiviimine, mis oleks käsitletav KarS § 137 mõttes, vaid ohu ennetamiseks teostatava tegevusega, kus objektiks on Ameerika Ühendriikide diplomaatilised esindajad ning nende kaitse ja turvalisus.

Andmete kontrollimisel ei saa välistada ning on tõenäoline, et kontrollitud on ka SDU-s tegutsevaid ametnikke, kuna neid kontrolliti kui saatkonda tööle asuvaid teenistujaid.

Lisaks turvakontrollidega seonduvatele päringutele esineb üksikuid kontrolle, seoses viisadega.

Õiguslikud alused

Diplomaatiliste suhete Viini konventsioonist tulenevalt on Eestil kohustus rakendada abinõusid, et kaitsta esinduse valdusi sissetungi ja kahjustamise eest ning ära hoida esinduse rahu rikkumist ja väärkuse riivamist, milleks on seadusega (PPVS) politseile sätestatud ülesanded. PPVS sätestab politsei põhiülesanded, mille hulgas on lisaks süütegude ennetamistegevusele ka objektide valve korraldamine ja tagamine lähtuvalt ohuhinnangust. Ülesanne on tagada valvatava objekti ja selle juurde kuuluva territooriumi puutumatus ja vara säilimine. Teatavasti viibivad objektidel/territooriumil ka esinduse liikmed, selle personal jne, mistõttu on antud politseiline ülesanne põhimõtteliselt hõlmatud ka kohustusega tagada objektil/territooriumil viibivate isikute puutumatus ja turvalisus viisil, mis pole otseselt isikukaitse (sõltumata sellest, et saatkond kasutab ka G4S teenust).

Seega, kuna tegemist on politseilise ülesande täitmisega, on politseil õigus ka USA saatkonna kui objekti/territooriumi ja selles viibivate isikute turvalisuse tagamise ja ohustatuse ärahoidmise eesmärgist lähtuvalt töödelda isikute- jm andmeid politsei infosüsteemist, mille tagajärjel on võimalik ohtu ennetada. Ohu ennetamise käigus on õigus vahetada USA saatkonnaga taustade tegemise tulemuse kohta infot: sobilik/ei ole sobilik või ohtlik/mitteohtlik sisulisi vastuseid.

Diplomaatiliste suhete Viini konventsiooni art 22 p 2 kohaselt asukohariigil (Eestil) on esmajoonel kohustus rakendada abinõusid, et kaitsta esinduse valdusi sissetungi ja kahjustamise eest ning ära hoida esinduse rahu rikkumist ja väärkuse riivamist. Konventsioon kohustab asukohariiki tagama esinduse ülesannete täitmiseks vajalikud tingimused (art 25).

PPVS § 3 kohaselt on politsei ülesanneteks lisaks valitsuse, riigikogu ja presidendiga seotud objektidele valvata ka Eesti Vabariigis asuvaid välisriikide suursaatkondi ja suursaadikute elukohti ning teisi diplomaatilisi esindusi ja konsulaarasutusi (politsei poolt valvatavad objektid).

Objektivalve on erinevate meetmete planeerimine ning rakendamine lähtuvalt ohuhinnangust eesmärgiga tagada valvatava objekti ja selle juurde kuuluva territooriumi puutumatus ja vara säilimine. Objektivalve teostamise viiside ja rakendatavate meetmete planeerimisel lähtutakse valvatava objekti ohustatuse kategooriast (isikute kaitse ja objektide valve korraldamise alused, teostamise viisid ning koostöö kord § 5 ja 8 lg 1).

Andmete töötlemise õigus

Haldusorgan ehk PPA võib isikuandmeid töödelda üksnes avaliku ülesande täitmise käigus seaduse, välislepingu või Euroopa Liidu Nõukogu või Euroopa Komisjoni otskohalduva õigusaktiga ettenähtud kohustuse täitmiseks (IKS § 10 lg 2). Politseil on õigus töödelda isiku jm andmeid politseiinfosüsteemidest politseiliste ülesannete täitmiseks – korrakaitse ja süüteomenetluslike ülesannetega seotud toimingute ja menetlustega seotud andmete kogumiseks korrakaitse ja kriminaalpolitsei ülesannete efektiivseks ja kiireks täitmiseks ning tõhusa järelevalve teostamiseks (PPVS § 8 lg 1).

Ohu ennetamine on see osa korrakaitsest, kus puudub ohukahtlus, kuid saab pidada võimalikuks olukorda, mille realiseerumisel tekib ohukahtlus või oht. Ohu ennetamine on muu hulgas teabe kogumine, vahetamine ja analüüs, toimingute kavandamine ja elluviimine ning süütegude ennetamine (KorS § 5 lg 7).

KarS § 137. Eraviisiline jälitustegevus

Jälitustegevuseks seadusliku õiguseta isiku poolt teise isiku jälgimine tema kohta andmete kogumise eesmärgil. Jälitustoimingutega kogutakse ja töödeldakse salaja või varjatult isikuandmeid, mille käigus sekkutakse isiku (jälitatava), aga sageli paratamatult ka kolmandate isikute põhiseaduslikult kaitstavate õiguste sfääri. See võib seisneda isiku korduvas või pikemaajalises varjatud visuaalses vaatlemises, kas vahetult või tehnilise seadme abil. Antud kuriteokoosseisuga kaitstakse kõiki, sh elulisi ja töölaseid andmeid ning oluline ei ole nende kvaliteet kuriteo toimepanija jaoks. Eraviisilise jälitustegevusena tuleb käsitleda ka jälitustegevust isiku suhtes, kelle isik ei ole teada ja eraviisilist jälitustegevust toimetatakse vaid isiku samasuse tuvastamiseks. Andmetena tuleb käsitleda isikuandmeid, mis iseloomustavad isiku perekonda, päritolu, sidemeid, harjumusi, varalisi õigus ja kohustusi, veendumusi ja usku, tervislikku seisundit jms.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Priit Pärkna
politseikolonelleitnant
peadirektori asetäitja teabehalduse ja menetluse alal

Lisa: Vastastikuse mõistmise memorandum Politsei- ja Piirivalveameti ning Ameerika Ühendriikide suursaatkonna Eestis vahel, 5 lehel